

Nagycsütörtök

Jn 13,1–15

Az alázat

Ez a nap a keresztény hagyományban emlékezés az utolsó vascsorán történetekre. A szinoptikus evangéliumok és János-passió elbeszélésének legnagyobb eltérése Jézus főpapi imája címen ismert hosszú betoldás a szinoptikusok által nagyon hasonlóan leírt szenvedéstörténetbe. Ez a szinoptikusok által nem említett jelenet bevezeti ezt a hosszú imát, vagyis felfogható olyan gesztusként, amelyben Jézus összefoglalja mindazt, amit később akart mondani.

A jelenet tragikus háttérben zajlik. A bűn-bűntelenség, az áldozat, és árulás, bűn és megtisztulás fogalmi kettősei jellemzik a történetet. Újra és újra feltűnik a „sátán”-motívum, a gonosz cselekedetek, mint például Júdás árulása nem csupán személyes bűne, hanem a sátán „adja a szívébe a gondolatot” (2. v.). A lábmosás szertartásának másik teológiai összefüggése Jézus és az Atya kapcsolatának erőteljes hangsúlyozása. Ennek a kapcsolatnak a töretlenségét fogja majd bizonyítani a „főpapi ima is”.

Amennyire Jézus számára tudatos minden szavának eszkatologikus jelentése és minden cselekedetének szimbolikus jellege, annyira kívül állnak, értetlenül nézik és hallgatják Jézust a tanítványok. Úgy tűnik, Péter képviseli a tanítványok értetlenségét. Jézus nem beszél az alázatról, hanem olyat tesz, amivel kifejezi alázatát.

A lábmosás a rabszolgák, nem pedig a közösségvezető dolga. Megilleti a vendéget, de alantas munkának számít. Jézus tanítványainak a vezetője, aki meghökkentésükre maga végzi el ezt az alantas munkát, majd meg is magyarázza ennek szimbolikus jellegét (Jn 13,12c-15). Péter tiltakozásának funkciója, hogy alkalma legyen Jézusnak kifejezni cselekedete értelmét. A jelenetből az látszik, hogy sem Péter, sem a tanítványok nem készültek fel ilyen helyzetre, és nem túlságosan fogékonyak az alázatosság gesztusának megértésére, inkább csak zavarja őket ez a fordított helyzet, hogy a Mester, akit nekik kellene kiszolgálni, őket szolgálja ki.

Az alázat a hellén-görög etikában nem szerepelt az erények között. Jelentése inkább képmutatás, alakoskodás, gerinctelenség. Az alázatos emberről azt tartották, hogy feladta az egyéniségét,

nem küzdött szabadságáért. Aki alázatosságra kényszerült az szinten a lelki halálba kényszerült, személyisége élő halott volt. A keresztények számára az alázat erény lett. Jézus megmosta tanítványai lábát, s ettől az eseménytől kezdve a lábmosás az alázat színójává lesz a keresztény beszédben.

A Septuagintában (LXX, Hetvenes-fordítás) ezt a szelídséggel társítják. Máté és Lukács evangéliumában a végidő várásának megfelelő magatartása. Jézus az alázat útját járta, ezért óvta tanítványait a rangkórságtól. Jézusnak erről a magatartásáról olvashatunk himnuszt Pál filippi levelében (Fil 4,12–13). Isten a megaláztatott vigasztalója lesz (2Kor 7,5 sk). Pál a római levélben is azt kéri a hívektől, hogy ne legyenek fennhéjázók (12,16). Isten nem személyválogató, az alázatosat felmagasztalja, olvashatjuk Mária énekében is. A gazdagok és hatalmasok gőgje lesz az alázatosak ellentéte.

Ötvös József az alázatosságot a személyiség feladásának jeleként értelmezi, amikor arra figyelmeztet: „Vigyázzon mindenki magára, mielőtt meghajlik, nehéz felegyenesedni.” Rilke pontosan tudja, milyen ambivalens érzések működnek az emberben, amikor megalázza magát: „az alázat ónsúlyai terhek, melyek mikor lehúznak – felemelnek.” Legteljesebben az alázatot Hammarskjöld, a mártírhalált halt ENSZ-főtitkár fejtette ki: „Az alázat éppúgy ellentéte a megalázkodásnak, mint a fölénynek. Aki alázatos, az nem hasonlítja össze magát semmivel. Biztos önmaga valóságában, ezért sem jobb vagy rosszabb, sem nagyobb vagy kisebb, mint bármi más a mindenségben. Egyszerűségében van. Semmiség – mégis egy mindennel.” Jézus magatartását a passióban az alázatosság jellemzi, elsősorban az Istennel, a mennyei Atyával szemben, de a mai evangéliumi szakaszból az is kiderül, hogy alázatot tanúsított övével szemben is. Nagyon jól tudta, a legnehezebb ezt a magatartást tanítani, de Isten országának polgárai számára ez a legfontosabb tananyag.

Egy tanítvány imája

Leereszkedtéül hozzám.

Szemembe nézel.

Talán utoljára látlak. Talán utoljára érzekedem: tökéletesen ismersz. Tudod, ki vagyok, mi van bennem.

Te szolgálsz engem: az alázat és a szegénység teljessége!

Milyen hatalom kell ahhoz Istennek, hogy a szeretet benne ne legyen leereszkedés! Ez a hatalom kifürkészhetetlen misztérium! Te kinyilatkoztatod ezt nekem, amikor megmosod lábamat, tettetés vagy hamis alázatosság nélkül.

E megragadhatatlan gesztus által megsejtem: hogyan szeret Isten...